

LACAN'IN AYNA EVRESİ BAĞLAMINDA SÖZLÜ ANLATILARDA ARZU VE BABANIN YASASI: KARAYILAN MASALINDA ÖZNELEŞME SÜRECİ*

**Desire and the Law of the Father In Oral Narratives in the Context of Lacan's
Mirror Phase: The Process of Subjectivization In the Karayılan Tale**

Doç. Dr. Osman Kürşat YORGANCI**

ÖZ

Halk edebiyatı anlatı türlerinden biri olan masal; zaman ve mekân unsurları ile karakterlerinin tipolojik özelliklerinin gizemli ve sihirli yapısı sayesinde kendine has simgesel motiflerle bezeli bir dünya özelliği göstermektedir. Bununla birlikte masalların kendilerine özgü bu dünyalarına yüzey anlamlarının ötesini görebilmek için bir ayna tutulduğunda anlatıların metin düzlemindeki derin anlamlarının gerçek dünyanın gerçekliğinden aslında hiç de uzak olmadığı anlaşılmaktadır. Bu gerçekliğe ek olarak masallar aynı zamanda toplumun sosyogenetik kodlarının yüklü bulunduğu kültürel topoğrafyalardır da denilebilir. Masallar kültürün hem oluşturucusu hem de taşıyıcısı kilometre taşları olarak görülebilir. İnsan; anlayıp anlamlandırma ve yorumlama gayretini tarihî çağlar boyunca edebî mahsuller üreterek sürdürmüştür. Edebiyatın gerçekliği ile yaşamın gerçekliği aynı olmasa da bu ürünler sayesinde duygu, düşünce, deneyim ve hayaller aktarılmış; insan, çevre ve toplum şekillendirilmiştir. Bu bakımdan masallar, hayatın gerçekliğinin edebiyata yansıdığı edebî ürünlerdir. Yazının henüz yaygın bir biçimde kullanılmadığı zamanlardan günümüze kadar yaşadığı dilin işlenerek gelişmesini ve kültürel kodların sosyal yaşama aktarılmasını sağlayan masallar; iyi-kötü, doğru-yanlış, çalışkan-tembel ve dürüst-yalancı gibi çatışmalar ile sıkıntı, kaygı, umutsuzluk, hastalık ve ölüm gibi anlatıların *Arzu*, *Arzu Nesnesi* ve *Babanın Yasası* etrafında şekillenen çatışma unsurlarını kimi zaman yaşanabilir hayatın olağan akışıyla kimi zaman da aklın ve gerçek yaşamın sınırlarını aşan gerçeküstü ve bilinç dışı bir boyutla zihin dünyasında şekillendirmiştir. Bu yönüyle masallar, bireysel ve toplumsal ortak bilinçaltının imgeselden simgesele ve nihayet gerçeğe uzanan bir görünümü, dışı vurumdur. Hem halk biliminin sosyal ve beşeri bilimler içerisinde kendine yer bulmaya başladığı aydınlanmanın ilk dönemlerinden bugüne kadar gelişimini sürdürdüğü iki ana yoldan birisi sayılan yok olmaya yüz tutmuş sözlü kültür değerlerinin araştırılmasına hem de somut olmayan kültürel miras ürünlerine farklı yöntemlerle yaklaşım yeni üretimlerle folklorun korunup yaşatılmasına ve kuşaktan kuşağa aktarılmasına katkıda bulunma düşüncesinden hareketle bu çalışmada; efsanevi bir sözlü anlatı türü olan *Karayılan Masalı*'nin psikanalitik yapı bağlamındaki görünümü ile bireylerin bilîşsel ve duyuşsal gelişiminde belirleyici bir işleve sahip Lacan'ın *Ayna Evresi*'nin masala etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu çalışmanın giriş bölümünde önce psikanalizin edebî ürünlerin çözümlenmesinde bir edebiyat eleştirisi yöntemi olarak kullanımına değinilmiş; sonra ilk başlık altında, çalışmaya temel oluşturan Lacan Psikanalizi'nin *Ayna Evresi* "İmgesel, Simgesel, Gerçek" üçlü modeli ile bu modelin çözümlenmeye esas kabul edilen kavramları olan "Arzu" ve "Babanın Yasası" açıklanmış; daha sonra ikinci başlık altında, *Karayılan Masalı*, "Arzu" ve "Babanın Yasası" kavramları özelinde incelenip çözümlenmiştir. Masalda *Karayılan*'ın özneleşme sürecinin doğumla ve *Ayna Evresi*'ndeki *ayna* kavramına karşılık gelen süt ile başlayıp annesinin söylemi ve dil sayesinde okuma öğrenmeyle devam ettiği ve nihayet simgesel dönemde evlilikle ve yine dil sayesinde *Babanın Yasası*'na tabi olup simgesel düzene uyarak tamamlandığı anlaşılmıştır. Gerçekleştirilen Lacancı psikanalitik çözümleme sayesinde sözlü anlatıların genelinde olduğu gibi *Karayılan Masalı* özelinde de anlatının temel yapısını arketipsel yansımaların oluşturduğu, varlık ve nesnelere dünyasının aslında simgeselliği yansıtılan bilinçaltının bir görünümü olduğu, bu nedenle masal ve diğer sözlü anlatı türlerinin bu farklı ve yeni sayılabilecek bakış açısıyla yeniden analize muhtaç olduğu ve Lacancı psikanalitik edebî metin tahlilinin bir yöntem olarak formüle edilip özellikle masal gibi arketipsel unsurların yoğun olarak bulunduğu sözlü anlatı türlerinin çözümlenmesinde kullanılmasının alanda farklı bakış açılarının oluşmasına katkı sağlayacağı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Karayılan masalı, Lacan psikanalizi, ayna evresi, arzu, babanın yasası.

* Geliş tarihi: 14 Mayıs 2024- Kabul tarihi: 7 Ekim 2024

Yorgancı, Osman Kürşat. "Lacan'ın Ayna Evresi Bağlamında Sözlü Anlatılarda Arzu ve Babanın Yasası: Karayılan Masalında Özneleşme Süreci", *Millî Folklor* 144 (Kış 2024): 53-63

** Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkçe Eğitimi ABD, yorganci@yildiz.edu.tr, İstanbul/Türkiye, ORCID ID: 0000-0001-8230-219X.

ABSTRACT

Tale, one of the narrative genres of folk literature, presents a world characterized by its own symbolic motifs through the mysterious and magical structure of its time and space elements and the typological features of its characters. However, when these unique worlds of tales are mirrored to see beyond their surface meanings, it is understood that the deep meanings of the narratives at the textual level are not far from the reality of the real world. In addition to this reality, tales can also be considered as cultural topographies in which the sociogenetic codes of the society are loaded. If we analogize culture to an ancient route that connects the past with the present and the present with the future, tales can be considered as milestones or bridges that are both the creators and carriers of the roads on this route. Humans have pursued their efforts to comprehend, make sense of and interpret by generating literary products throughout the historical eras. Even though the reality of literature and the reality of life are not the same; emotions, thoughts, experiences and dreams have been conveyed through literary works and thus human, environment and society have been formed. In this respect, fairy tales are actually literary products in which the reality of life is reflected in literature. From the time when writing has not yet been widely used to the present day, tales have enabled the processing and development of the language it has kept alive and the transfer of cultural codes to social life; conflicts such as good-evil, right-wrong, hardworking-lazy, honest-liar, and the conflict elements of narratives such as distress, anxiety, despair, illness and death, which are shaped around desire, the object of desire and the law of the father, have shaped the world of mind, sometimes with the ordinary flow of life and sometimes with a surreal and unconscious dimension that exceeds the boundaries of reason and real life. In this regard, tales are an expression and a manifestation of the individual and collective subconscious, from the imaginary to the symbolic and eventually to the real. In this study, based on the idea of contributing to both the research of extinct oral culture values, which are considered as one of the two main ways in which folklore has continued its development since the early periods of enlightenment when folklore has started to find its place in social and human sciences, and to the preservation and survival of folklore and its transmission from generation to generation by approaching intangible cultural heritage products with new methods and new productions; this study intends to reveal the influence of Lacan's Mirror Stage, which has a determinant role in the cognitive and affective development of individuals, on the tale of Karayılan, which is a legendary oral narrative type, in the context of psychoanalytic structure. For this purpose, in the introduction part of the study, firstly, the use of psychoanalysis as a literary criticism method in the analysis of literary products is discussed; then under the first heading, the Mirror Stage "The Imaginary, The Symbolic, The Real" tripartite model of Lacanian Psychoanalysis, which forms the basis of the study, and the concepts of "Desire" and "The Law of the Father", which are the concepts of this model accepted as the basis for analysis, are discussed; and then, under the second heading, the tale of Karayılan was analyzed by taking the concepts of "Desire" and "Law of the Father" into consideration. In the tale, Karayılan's subjectivization process began with birth and milk, which corresponds to the concept of mirror in the Mirror Stage, and proceeded with learning to read through his mother's discourse and language. Finally, it was understood that it was completed with marriage in the symbolic period by being subject to law of the father and obeying the symbolic order, once again with the help of language. As in oral narratives in general, the Lacanian psychoanalytic analysis applied to the tale of Karayılan reveals that the basic structure of the narrative is formed by archetypal reflections, that the world of beings and objects is actually a view of the subconscious, whose symbolism is reflected, and for this reason, tales and other oral narrative genres are in need of re-analysis from this different and new perspective. In addition, it has been found that the formulation of psychoanalytic literary text analysis as a method and its use particularly in the analysis of genres with intense archetypal elements like tales will contribute to the formation of different perspectives in the field.

Keywords

Karayılan tale, Lacanian psychoanalysis, mirror stage, desire, law of the father.

Giriş

İnsan, tarih sahnesinde var olduğu günden beri ontolojik kaygılarla kendi gerçekliğini anlayıp anlamlandırmak istemiştir. Kendi gerçekliğini arama, insanın cevabını bulmayı arzuladığı temel sorulardan birisi olmuştur. Bu soru, insan için aynı zamanda bir soruna dönüşmüş; soru ve cevabı ile sorunun kaynağı insan tarafından daima sorgulanmıştır. Hayati öneme sahip bu sorgulamaların anlamlandırılma süreci ise insan için hayli sancılı olmuştur. Umutsuzluk, hastalık ve ölüm gibi sancılı süreçler kimi zaman baş edilmesi zor kaygılara dönüştüğünde insan da bir çıkmaza girmiştir. İşte bu noktada psikanaliz, geçtiğimiz yüzyıldan beri sadece yeni bir klinik anlayış sunmanın ötesinde

insanın bu çıkmazlarının membama inilmesi ve membama inilen açmazların çözümlenmesi için de yeni ve farklı bir bakış açısı getirmiş, bir usul olarak belirmiştir.

Psikanalize göre insan davranışlarının gizli ve temel kaynağı bilinç dışıdır. Bilinç dışına ulaşmanın temel yolu da söylem alanının ardında bastırılmış olan anlamın ortaya çıkarılmasıdır. Başka bir ifadeyle dil sayesinde görünür kılınan alanın ardında kalan anlamın açığa çıkarılmasıdır. Buradan hareketle edebî ürünleri psikanaliz ile bilinç dışı bağlamında okuyup anlama ve açıklamaya çalışma, disiplinler arası bir yaklaşımla farklı alanları “dil sayesinde ve ortaklığında” buluşturmayı da mümkün kılmaktadır (Türk 2017: 1).

Psikanalizin bir eleştiri yöntemi olarak yirminci yüzyılın başlarından beri kullanıldığı bilinmektedir. Sanat ve edebiyat eleştirisi anlamında psikanaliz; sanatçı veya üreticinin hayatını, sanatçı veya üreticinin hayatı ile birlikte eserini ve sadece eseri veya ürünü merkeze alarak üç farklı biçimde uygulanmaktadır. Günümüz psikanaliz çözümlerinde eser veya ürününün merkeze alındığı üçüncü yöntemin daha çok benimsendiği anlaşılmaktadır (Turan 2013: 173-174, Moran 2007: 156, Bakır 2002: 50).

Freud ve takipçileri, amaçlarını gerçekleştirmek için edebiyat ürünlerinden araç olarak ilk yararlanıcılardır. Bir tedavi yöntemi olarak görülen psikanaliz; Freud ve takipçileri, edebiyat eseri metinlerine yaklaşımı ile bu eserlerin incelenip anlaşılmasına katkı sağlayacak bir yöntemin doğuşuna da öncü olmuştur. Freud Sophokles’in Kral Oidupus’unda Oidupus Karmaşası’nın bir örneğini bulmuş, Shakespeare’in Hamlet’i ile Dostoyevski’nin Karamazov Kardeşleri’nde aynı konu olan baba katilliliğinin ele alındığını vurgulamış ve psikanalizin edebiyat eserlerine nasıl uygulanacağını ilk örneklerini vermiştir (Tiken 2009: 48-49, Moran 2007: 153, Freud 1981: 22-25).

Üretme faaliyetini psikolojik bir etkinlik olarak gören psikanalistler; bir sanat veya edebiyat eserinin üreticisinin ruh hâliyle ilişkisine dikkat çekmekle yetinmeyip çoğu sanatçı için bilinç dışının bir besin kaynağı olduğunu ve sanat eserlerinin hayal ürünü olduğu kadar sanatçının bilinç dışından sızan ruh hâlini de ortaya koyduğunu ileri sürmektedirler. Psikanalistlerin sanat ve edebiyat ürünlerine bu yaklaşımları ile çeşitli eserlere yönelik yapmış oldukları değerlendirmeler, psikanalitik edebiyat eleştirisinin ortaya çıkmasına kaynaklık edip psikanaliz verilerinin kullanılması ile çözümleme yapılabilmesini sağlamıştır. Nasıl ki bir psikolog hastanın bilinç dışını aydınlatmaya çalışarak aslında hastalığa neden olan ve hastayı etkileyen öğeleri ortaya çıkarmaya çalışıyorsa edebî ürün çözümlemesiyle meşgul olanlar da edebî metin karakterlerinin bilinç dışı yansımaları sayesinde edebî metinlerin arka planını psikanaliz ile aydınlatmayı amaçlamaktadırlar. Psikanalitik yazın eleştirisi; edebî metinleri çözümleme sürecinde psikanalizden elde edilen veri ve sonuçları, edebî metinleri anlama ve yorumlama amacıyla kullanma anlamına gelmektedir (Tiken 2009: 49, Özbek 2007: 15).

Günümüzdeki yazılı anlatıların kaynağı olan sözlü anlatıların başında gelen ve mistik zamanların hikâyesini günümüze taşıyan âdeta ritüelistik bir anlatma formuna sahip masal, kendine has dünyasında simgesel motiflerle bezeli kozmik bir yaşamı barındırmaktadır. Bu canlılığın olmazsa olmazı karakterlerin tipolojik özellikleri ile zaman ve mekân unsurlarının gizemli yapısı, söz konusu sihirli âlemi ayrıca renklendirir niteliktedir. Bununla birlikte anlatı düzleminde metnin derinliklerine inildiğinde, sunulan yaşam özelliklerinin gerçeklikten hiç de uzak olmadığı ortaya çıkmaktadır (Ozan 2011: 72). Bu noktadan hareketle masal çözümlerinde de psikanaliz bir yöntem olarak kullanılabilir görünmektedir. Özellikle de Lacancı Psikanaliz, her ne kadar Freud Psikanalizi’ne dayansa da bilinç dışı ile özne-ben’in oluşumunda Freud Psikanalizi’nden “dil” ve “top-

lum” merkezli ayrılarak farklılaştığından, yeni bir sanat ve edebiyat eleştirisi yöntemi olarak masal çözümlemelerinde pekâlâ kullanılabilir görülmektedir.

Bu çalışmada yok olmaya yüz tutmuş sözlü kültür değerleri ile insanlığın kültürel geçmişi ve kökeni araştırmalarının yanında somut olmayan kültürel mirasa yönelik araştırmalara da katkıda bulunarak folklorun korunup yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılması düşüncesinden hareketle insanlığın kültürel geçmişiyle doğrudan ilgisi bulunan masal üzerine odaklanılıp (Oğuz 2021: 5) kaynağı bir efsaneye dayanan *Karayılan Masalı*, Lacancı Psikanaliz ile *Ayna Evresi* bağlamında “Arzu” ve “Babanın Yasası” kavramları özelinde çözümlenmiştir.

Çalışmanın *Ayna Evresi* “İmgesel, Simgesel, Gerçek” ile “Arzu” ve “Babanın Yasası” isimli birinci başlığı altında, çözümlenmeden önce, Lacancı Psikanaliz’in çalışmaya temel oluşturan üçlü modeli hakkında bilgi verilerek çözümlenmeye esas kavramları açıklanmış; *Karayılan Masalı*’nın “Arzu” ve “Babanın Yasası” Kavramları Özelinde İncelenip Çözümlemesi isimli ikinci başlığı altında ise çözümlenme gerçekleştirilmiştir.

1. Ayna Evresi “İmgesel, Simgesel, Gerçek” ile “Arzu” ve “Babanın Yasası”

Psikanaliz, insan davranışlarında bilinçli davranışların yanında bilinç dışı davranışların da etkili olduğu düşüncesini temel çıkış noktası olarak kabul etmektedir. Tatmin edilmemiş veya edilememiş kimi duygu ve düşünceler bilinç dışında konumlanmakta veya konumlandırılmakta ve farklı yollarla tatmin edilmeye çalışılmaktadır. Bazı insan davranışları da bilinç dışındaki işte bu tatmini mümkün olmamış isteklerin özünde meydana getirdiği baskı veya çatışma hâli olarak yorumlanmaktadır.

Psikanaliz, insanın yaşadığı çatışmaların kaynaklarına ulaşip sorunun temel nedenini açığa çıkarmayı ve bu sayede bireyin iç dünyasını çözümlyerek bireyde bir sağaltım sağlamayı hedeflemektedir (Türk 2017: 1).

Psikanaliz; insanın aydınlık olmayan tarafına, bilinç dışının derinliklerine ulaşmayı amaçlayan ve bunun için farklı yaklaşımlarla farklı bakış açıları geliştiren bir sağaltım çeşidi olarak görülmektedir. Edebiyat ve sanatla da yakın ilişkisi olan psikanaliz; bu alanlardaki eserleri işine yarayan malzemeler olarak değerlendirirken edebiyat ve sanat eleştirmenlerine de ürettiği bakış açılarını sanat eserlerinin bilinmezlerini açığa çıkarmada kullanma fırsatı sunmaktadır. Freud’un kuramını yeniden yorumlayarak dil ve psikanaliz arasında ilişki kurulmasını sağlayan Lacan Psikanaliz’i, sanat ve edebiyat eleştirmenlerine sanat ve edebiyat eserlerinin bilinmezlerinin ortaya çıkarılmasında bu anlamda yardımcı olmakta ve kolaylık sağlamaktadır (Çetin 2021: 592-593).

Çalışmalarını bilinçten çok bilinç dışı üzerine yoğunlaştıran Lacan’ın bilinç dışının oluşumunu dilin oluşumuna benzetmesi dikkatleri çekmiştir. Lacan, bilinç dışının dil gibi yapılandığını belirtmiştir. Lacan Psikanalizi’ne göre dil, hem insanın varlığını taşıyan bir araç hem de insanın varlığını belirleyen temel bir unsurdur. Dil; toplum, kültür ve yasakları tanımladığı gibi aktarandır. Kültürel düzen, sadece dil üzerinden bireyi belirlemez aynı zamanda birey bu dilsel süreçte kültürü ve dili içselleştirmiş olur. Özenin kendi gerçekliğini oluşturması bu dilsel süreçlerin hâkimiyeti altında meydana gelir. Freud temelli çözümlenmeler “ruha açılan pencere” metaforunu esas alırken Lacan’ın yeni ve farklı bakış açısı, psikanaliz dünyasına bu metafor yerine “Ayna” metaforunun kazandırılmasını sağlamıştır (Sekmen 2022: 552-555, Barkot 2011: 1, Zizek 2005: 8).

Psikanaliz araştırmalarında “Ayna”, pek çok bulgunun ortaya çıkarılmasına kaynaklık eden bir nesne veya kavram olarak önemli bir işlev görmektedir. “Ayna” hakkında ortaya konulan tezler arasında Lacan’ın “Ayna Evresi” en geniş açılımlardan biri

olup özne-ben ilişkisine imgesel bir açıklama getirerek ortaya koyduğu çeşitli görüşlerle psikanalizde önemli bir yer edinmiştir (Tiken 2009: 50).

Lacan; biyolojik ve cinsel belirleyici bir düşünme biçimi ile insan zihnini “id, ben ve üst-ben” biçiminde yapılandıran Freud’un kuramının aksine dil ve toplum belirleyici bir düşünce temelini dayanarak insanın ruh dünyasının da kesişiminde olduğu insan gerçekliğinin üç farklı düzlemini “İmgesel, Simgesel, Gerçek” şeklinde yapılandırmaktadır. Psikanalizde önemli bir yer edinen “*Ayna Evresi*”, Lacan Psikanalizi’nin “İmgesel, Simgesel, Gerçek” üçlü modelinin ilk aşaması imgeselde başlamaktadır aslında (Tuzgöl 2018: 42-43, Turan 2013: 174-176, Bowie 2007: 91-93).

İmgesel dönem; kısa süre önce dünyaya gelmiş insanın henüz konuşmadığı bir zamanda ve imgelerin hüküm sürdüğü bir dünyada varoluş durumunu betimleyen bir kavram olarak insanın özneleşme sürecinin ilk düzeyidir ve bu dönem ayna imgeleri, özdeşimler ile karşılıklılıklardan meydana gelmektedir. Önceleri anlamsız ve dağınık imgelerden müteşekkil bir dünyada, bebek, kendi bedeni ile başkalarının bedenlerinin ayırımına varabilmiş değildir. Bundan dolayı da çocukta “ben” oluşumunun başladığından henüz bahsedilememektedir. Bu dönemde çocuk, kendisi dışında birine vurulduğunda kendisine vurulduğunu sanmaktadır. İşte bu durum “tekben”e bir örnek olarak gösterilmektedir. Bebek annesi ile kendi bedeninin sınırlarını ayıramamakta, annesi ile ayıramadığı yaşamı nedeniyle de kendisini annesi ile birlikte tanımlamaktadır. Bebek bu noktada henüz bir benlik geliştirememektedir (Turan 2013: 174-175, Tura 2007: 181-186, Sarup 2004: 43).

Bebeğin kendisinin, varlığının farkına varmaya başlaması “*Ayna Evresi*” sürecine denk gelmektedir. “*Ayna Evresi*” sürecine denk gelen bu farkına varış aynı zamanda ben’in oluşumu ile özneleşme sürecini de başlatmaktadır. Lacan’da “*Ayna*” kavramı; gerçek bir ayna nesnesi olabileceği gibi bebeğin ilk kez imgesini, aslında yansımaları ki bu özdeşleşme sürecinde bir yanılama dönüşecektir, göreceği su veya annenin gözü yahut da herhangi bir yüzey anlamına da gelebilmektedir. İlk defa kendi imgesini gören bebek, bu tecrübeyi şaşkınlık ve mutlulukla karşılayacaktır. Aynadaki ben imgesinin farkına varan bebek, bir anlık bile olsa aynadaki imgesinin yansımaları tekrar yakalayabilmek adına neşeli bir gayretle çok küçük sarkmalara benzer bir eğilme hareketi yapmaya çalışacaktır. Lacan, bu gözlemden hareketle insandaki “ben” kavramının önceden var olmadığını, sonradan oluştuğunu ifade etmekle birlikte bu “ben”in henüz dildeki “özne” anlamındaki nesneleşmiş “ben” olmadığı görüşünü ileri sürmektedir (Tiken 2009: 50-51, Balkaya 2005: 33-37). “*Ayna Evresi*”, bebeğin kendini annesinden ayrı bir varlık olarak görme yolunda adım attığı ilk dönem olmaktadır. Bebek henüz kendini tam anlamıyla bir özne olarak kavrayamamaktadır. Lacan’a göre tam bir kendilik bilgisine, yani ben bilgisine ancak ve sadece dil ile ulaşılabilir. Özneleşme sürecinin tamamlanması, kişinin kendini başka kişi ve nesnelere ayırması da yine dil ile gerçekleşebilmektedir. Bebeğin imgesel dönemde “*Ayna Evresi*”nin ilk deneyimiyle farkına varmaya başladığı özne-ben oluşumu süreci simgesel döneme geçişte, yani dile geçişte, Oidipus Karmaşası ve “*Babanın Yasası*”nın kabulüyle gerçekleşecek ve tamamlanacaktır (Köylü 2016: 11-13, Tura 2007: 181-186).

Simgesel dönemde çocukla anne arasında bir üçüncü girmektedir. Lacan’a göre “*Baba*” ile kavramsallaştırılan ve anne ile çocuğun ilişkisini bozacak olan bu üçüncü, gerçek bir biyolojik baba olabileceği gibi simgesel bir baba da olabilir ve aslında bu simgeselliğiyle yasa, kültür ve dili temsil etmektedir. Çocuğun simgesel dönemde dile birlikte yasayı ve kuralları öğrendiği sistemin adı “*Babanın Yasası*” olarak kavramsallaştırılmaktadır. Baba; çocuğun anne ile ilişki düzleminin sınırlarını çizerek yasalarını

belirleyen ve enesti engelleyen bir kastrasyonu simgelemektedir. Babanın yasakları aynı zamanda simgesel düzeni ifade etmektedir. Annenin söyleminin çocuğun simgesel düzene uymasında, yani “*Babanın Yasası*”nı kabullenmesinde belirleyici olması ancak dil ile mümkün olacaktır. Ne var ki hem kastrasyon hem de simgesel anlamıyla yasa ve kültür olan baba dolayısıyla çocuk tarafından kabullenilmek zorunda kalınan “*Babanın Yasası*”, anneye sahip olma düşüncesinin ortadan kalkmasını sağlarken bir daha asla tamamen doyurulamayacak ve giderilemeyecek bir “*Arzu*” kavramının oluşmasına sebep olacaktır. Çünkü dil ile kültüre ve yasaya uymayı öğrenen çocuk artık annenin asla ulaşamaz ve elde edilemez olduğunu kavrayacaktır ve anneden artık bu anlamda tamamen uzaklaşıp ayrışacaktır. Bu sayede çocuğun özne-ben’inin oluşumu simgesel dönemde tamamlanacaktır. Bununla birlikte simgesel dönemde “*Arzu*” kavramının ortaya çıkışıyla eş zamanlı olarak bilinç dışı da oluşmaya başlayacaktır. Çünkü “*Babanın Yasası*”nın kabulüyle simgesel düzeni kabul eden veya bu düzene uyararak giren çocuk, bir taraftan yasaya ve kültürel düzene uymaya çalışırken bir taraftan da bunlarla çelişen kendi arzuları ile bilinç dışını oluşturmaya başlayacaktır. Bir daha asla tamamen ortadan kaldırılamayacak olan “*Arzu*”; özne-ben’in sürdürülebilirliği ve dengelenmesi için kısmen de olsa doyurulabilir ve kabul edilebilir hâle “*Arzunun Nesneleşmesi*” ile dönüştürülecek olsa da bunun sonucunda da hem “*Arzu*” hem “bilinç dışı” özelinde bir döngüsellik doğacaktır (Sekmen 2022: 552-555, Tura 2007: 179-186). Acıkan ya da susayan bir insan; açlığını veya susuzluğunu katı ya da sıvı gıdalarla nesneleştirip bir şeyler yiyerek veya içerek o anda kısmen gidermiş yahut bastırmış olsa da aslında açlık ya da susuzluk duygusunu asla tamamen ortadan kaldıramayacak, hayatının geri kalanında “*Arzu*” da asla tamamen ortadan kalkmayacak ve “bilinç dışı” yasa ve kültüre aykırı olanlar için var olmaya devam edecektir. Lacan Psikanalizi’ne göre “*Ayna Evresi*” ile imgeselde başlayıp imgeselde tamamlanan özne-ben’in oluşum sürecinin ve bu süreçte yaşananların insan yaşamının geri kalanında daima etkili ve belirleyici olacağı ifade edilmektedir.

Gerçek, Lacan modelindeki üçüncü düzlem olarak görülmektedir (Turan 2013: 176). Lacan’a göre gerçek, hem zihin dünyasında hem de maddi dünyada birlikte bulunan ve simgesel süreçlerin dışında kalan şeylerin tamamını kapsamaktadır. Gerçek, anlam alanının dışında konumlandığı için aslında tarif edilememekte ve açıklanamamaktadır (Bowie 2007: 94-95). Gerçek, Zizek tarafından metaforlaştırılmaya direnen sert bir çekirdek olarak görülmektedir. Lacan Psikanalizi’nde *Gerçek*, karşımıza olumsuz algılanma ihtimali yüksek olan bir kavram gibi çıksa da aslında insan yaşamında çok önemli bir vazifeyi ifa etmektedir: Hayatın dengesini bozan bir şey olmakla birlikte gerçekliğin dengesinin bozulmasını engelleyen bir sınır işlevi ile simgesel gerçekliğin tutarlılığını sağlayarak onu garanti altına almaktadır (Zizek 2005, 47).

2. Karayılan Masalı’nın “Arzu” ve “Babanın Yasası” Kavramları Özelinde İncelenip Çözümlemesi

Sözlü edebiyat geleneğinin en eski anlatı türlerinden olan masallar; döşeme denilen bir giriş bölümü ile başlamakta, asıl bölüm olan gelişme ile devam etmekte ve sonuç bölümüyle bitmektedir. Giriş ve sonuç bölümünün genellikle asıl bölümün muhtevasıyla bağlantılı olmadığı masalarda gelişme bölümü, kahraman veya kahramanın bütün özellik ve meziyetleri ile olayın anlatıldığı bölüm özelliği göstermektedir. Araştırmaya konu edinilen *Karayılan Masalı* da masal türünün genel özelliklerini sergilediğinden psikanalitik çözümlemesi gelişme bölümü üzerinden yapılacaktır. Çözümlemeden önce *Karayılan Masalı*’nın kahramanlar üzerinden olay örgüsünün kısaca özetlenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Masalın asıl bölümü, geçmiş zamanda yaşamış ulu bir

padişahın bir dileği ile başlamaktadır. Ulu padişah yaşlanmış olmasına rağmen hâlâ bir çocuk sahibi olamamıştır. Yüce Allah'tan sürekli bir erkek evlat dilemektedir. Bir gün yine dua ederken “Bir oğlan olsun ver de ister yılan olsun ister çiyân...” der. Duası gerçekleşir gerçekleşmesine de doğan oğlan duasında dilediği gibi olur. Sultan bir Karayılan doğurur. Karayılan'ın doğumu da zor olur. Kendisini doğurtmak için gelen ebe-lerin hepsini sokar öldürür. Ta ki olan bitenden haberdar olan üvey anasının aslında kendisinden kurtulmak istediği üvey kızını, padişahın çocuğunu doğurtması için gönderdiği ebeye kadar... Üvey kız doğum için ebe olarak saraya gitmeden evvel annesinin mezarına uğrayıp ondan aldığı akılla Karayılan'ı doğurtur. Ne var ki doğan, bir oğlan değil bir Karayılan'dır. Neredeyse annesinden başka kimse ile konuşmayan Karayılan, bir vakit sonra annesine okumak istediğini, bu isteğini padişah babasına iletmesini söyler. Annesi ve padişah babası Karayılan'ın bu isteğine pek sevinirler. Okuyup adam olsun dilerler. Saraya ne kadar hoca getirilirse Karayılan hepsini sokar öldürür. Üvey anne, üvey kızından kurtulmak için bir fırsat daha yakaladığını düşünüp hoca arayan sarayın adamlarına yine üvey kızını teklif eder. Üvey kız bu defa da hoca olacaktır. Ne yapacağını bilemediğinden yine annesinin mezarına uğrayıp akıl aldıktan sonra saraya gider ve bu sayede Karayılan'a okuma yazma öğretir. Zaman geçip de Karayılan delikanlılık çağına gelince bu sefer de evlenmek ister. Padişah babası ile sultan anası sevinir ama ne fayda. Karayılan, her gelin getirileni daha ilk gece sokup öldürür. Padişahın adamları bu kez de Karayılan'ı baş göz edecekleri uygun bir gelin adayı aramaktadırlar. Bunu duyan üvey anne, üvey kızından kurtulmak için yeni bir fırsat daha yakaladığını düşünüp sarayın adamlarına üvey kızını bu sefer de gelin olarak önerir. Kızcağız ne yapıp ne edeceğini bilemediğinden yine önce annesinin mezarına uğrayıp akıl alır ve sonra gider saraya. Annesinden aldığı akıl sayesinde gerdek gecesinde bir yiğit delikanlıya dönüşen Karayılan ile evlenen kızcağız saraya sultan olur ve mutlu mesut yaşayıp giderler.

Kısaca özetlenen *Karayılan Masalı*'nın Lacan'ın *Ayna Evresi* “İmgesel, Simgesel, Gerçek” modeli ile “*Arzu*” ve “*Babanın Yasası*” kavramları özelinde çözümlenmesi, hem masalın asıl kahramanı olması hem de *Ayna Evresi* üçlü modellemesini sembolize etmesi dolayısıyla *Karayılan* üzerinden yapılacaktır.

Karayılan'ın doğumunun zor olması ve *Karayılan*'ın kendisini doğurtmak için gelenleri sokması; *Karayılan*'ın tekben'ci bir kavrayışla anne ile kendisini bir ve bütün görüp anneden ayrılmak istememesi Lacan Psikanalizi'ne göre henüz özneleşme sürecinin, özne-ben'in oluşmaya başlamadığına örnek teşkil etmektedir. Ebe kız, doğumu annesinden aldığı akıl sayesinde gerçekleştirmiştir. Annesi *Karayılan*'ı doğurtmak için ebelik yapacak kızına şu tavsiyeyi vermektedir:

Kızım kızım, kara yazılı kızım! Başına gelenleri karayel duymuş, servi dala söylemiş, o da eğildi bana söyledi, gam yiyip kasavet çekme kızım! Seni öldürürse üvey anan olacak sarı yılan öldürür, Şehzade Karayılan kılına bile dokunmaz, sen saraya varır varmaz bir altın kutu iste, iki yanında iki kulpu yedi delikli bir kapağı olsun, yedi inekten sağılmış, yedi bakraç süt korsun, tutup yılana doğru uzatırsın, o gelip içine düşer, sen hemen kapağı kapa ve götürüp elmas beşiğe yatır. Yine başın bir derde düşerse ne babalığını unutan babana boynunu bük ne de üvey ana-na yüz suyu dök. Beni an, bana gel, toprağım kokunu alır, kokularım korkunu alır, korktuğuna uğramazsın, haydi benim reyhan kızım! (Güney 1982: 180-181).

Karayılan'ın doğumunu sağlayan yedi delikli kapaklı iki yanında iki kulplu altın kutu içindeki sütün bir *ayna* işlevi gördüğü anlaşılmaktadır. Psikanalizde *ayna*, özneleşme sürecinde özne-ben oluşumundaki işlevi ile çok önemli bir kavram olarak yer tutmaktadır. Lacan'ın *Ayna Evresi*, imgesel dönemde başlamaktadır ve bu başlangıç

Lacan'a göre bebeğin kendisini, daha doğrusu kendi imgesini gördüğü gerçek bir ayna sayesinde gerçekleşebileceği gibi su veya annenin gözleri biçiminde yansıma yüzeyi bulunan herhangi bir şey ya da nesne anlamına gelen *ayna* kavramı sayesinde de gerçekleşebilmektedir. *Karayılan*'ın ilk kez kendisinin farkına varmaya başlaması ve dolayısıyla ben'inin oluşmaya başladığı özneleşme süreci süt ile gerçekleşmekte, bu sebeple süt özneleşme sürecinde *Karayılan* için bir *ayna* işlevi görmektedir. *Karayılan*'ın ben'inin farkına varmaya başlamasını sağlayan süt ve sütle karşılaşması, kendi ben'inin imgesini tanımaya başlaması olsa da bu henüz özne olarak kendi ben'ini annesinden ayırabildiği anlamına gelmemektedir. *Karayılan* kendini annesinden ayrı bir varlık olarak görme yolundaki ilk adımını atmış olsa da henüz kendini tam anlamıyla bir özne olarak kavrayamamaktadır. Zaten Lacan'a göre tam bir kendilik bilgisine, yani ben bilgisine ancak dil ile ulaşılabilmekte ve özneleşme sürecinin tamamlanabilmesi, kişinin kendini başka kişi ve nesnelere ayırabilmesi de yine dil ile gerçekleşebilmektedir. İmgelerde başlayan özneleşme süreci simgesel dönemde dil ile ve *Babanın Yasası*'nın kabulüyle tamamlanabilmektedir.

Saray içinde bir oda. Odanın içinde bir altın kutu, kutunun içinde Şehzade Karayılan, başucunda da anası sultan. Ne bir cariye, ne başka bir insan! Babasının bile ayda yılda bir yüzünü görür. Oturursa anasıyla oturur, konuşursa anasıyla konuşur, yoksa süt içerek uyur, süt içerek büyür, yedi ayda yedi yaşına basar. Bir gün bir ıslık çalar: Ana ana hişt der; padişah babama söyle; hocalar mı tutacak hocalar tutsun, kitaplar mı bulacak kitaplar bulsun; nasıl okutacaksa okutsun, adam etsin beni. (Güney 1982: 181).

Karayılan'ın sadece annesiyle oturup kalkması ve konuşması; anne ile bebeğin arasına giren üçüncüyü, Lacan kavramsallaştırması ile *Baba*'yı temsil etmektedir. Bu gerçek bir baba olabileceği gibi simgesel *Baba* kavramıyla açıklanan yasa, toplum ve dil de olabilmektedir. Anne ile bebeğin arasına giren üçüncü, bebek ile anne ilişkisini bozmaktadır. İşte *Karayılan*'ın doğumun ardından sadece annesi ile vakit geçirmek isteyip bırakın başkalarını babasını bile istememesi aslında annesi ile ilişkisinin bozulmasını istemediğini ve hâlâ annesinin tek sahibi olmak istediğini göstermektedir. Çünkü *Karayılan* için *Baba*, annesi ile olan ilişkisinin sınırları ile yasaklarını belirleyen anlamına gelmektedir. Lacan Psikanalizi'nde özneleşme sürecinde çocuğun simgesel dönemde dil ile birlikte yasayı ve kültürü öğrendiği sistemin adı *Babanın Yasası* olarak kavramsallaştırılmaktadır. *Baba*, yasakları belirleyip sınırları çizen olduğu kadar bebek için enses-ti engelleyen bir kastrasyonu simgelemektedir. *Baba*'nın yasakları aynı zamanda simgesel düzen anlamına gelmektedir ve *Babanın Yasası*'nın kabulüyle bu düzene uyulmaktadır. *Karayılan*, *Baba* ve kastrasyon tehdidine rağmen *Babanın Yasası*'na boyun eğmemektedir. Bununla birlikte devam eden özneleşme sürecinde bir gün bir ıslık çalıp annesine “Ana ana hişt der; padişah babama söyle; hocalar mı tutacak hocalar tutsun, kitaplar mı bulacak kitaplar bulsun, nasıl okutacaksa okutsun, adam etsin beni.” demesi açık bir kapı bıraktığını yahut kapı araladığını da göstermektedir. Çünkü simgesel dönemde *Babanın Yasası*'nın kabulüyle tamamlanması beklenen özneleşme süreci dil sayesinde mümkün olmakta ve bu noktada annenin söylemi belirleyici bir rol oynamaktadır. *Karayılan*'ın okutulmasını istemesi *Babanın Yasası*'na uyumu ile özneleşme sürecini tamamlayabilmesini sağlayacak dile yöneldiğini göstermektedir.

Sevincinden ağzı kulaklarına varan ana sultanın oğlu *Karayılan*'a “A benim şehzadem; sen okumak istedikten geri, hoca da bulunur, kitap da yarından tezi yok hocanın eskisini, kitabın yenisini buldurur padişah baban. Haydi sen gir kutuna, iç sütünü ve uyu sabaha kadar.” şeklinde karşılık vermesi ve kocasını durumdan “Ey benim padişahım; oğlun *Karayılan* okuyup adam olacakmış! Hoca istiyor, kitap istiyor, ne dersin bu işe?”

biçiminde haberdar etmesi, özneleşme sürecinde annenin söyleminin belirleyiciliği dolayısıyla *Karayılan*'ın özneleşme sürecini kolaylaştırıcı ve destekleyici bir davranış sergilendiğini göstermektedir.

... Sabah sabah ünlü sanlı bir hoca kara kaplı bir kitapla sarayın kapısından girer, hemen kapıaltı ağaları karşılayıp şehzadenin hücreğine götürürler. Şehzade kutusundan çıkar; bir kıvrılır, bir uzar, derken bir vuruşta hocayı yıkar yuvarlar. Arkasından kelli fellî bir hoca daha gelir; onu da vurur, onu da öldürür; gayrı geleni öldürür gideni öldürür; dünya yüzünde tek bir hoca kalmaz vesselam! (Güney 1982: 182).

Karayılan'ın kendisini okutmak için gelen bütün hocaları öldürmesi, hâlâ *Baba*'ya ve *Babanın Yasası*'na direndiğini göstermektedir.

Karayılan için hoca bulma çabaları devam ederken kendisini doğurtan ebenin okuma yazma da öğretebileceği düşünülmektedir. Ebe, *Karayılan*'a okuma yazma öğretmesi için getirilmiştir.

Anasının kızı, anasının dediğini yapar; kırk kere gül dalıyla vurur, bir yolda kızıl-cık dalıyla, derken şehzadenin zihni gül olup açılır, dili de bülbül olup söyler: Elif!!! Padişah babası duyar. Elif!!! Sultan anası duyar. Elif!!! Cariyeler duyar. Elif!!! Harem ağaları duyar. Elif!!! Derya duyar. Elif!!! Dünya duyar. Elif!!! Bir gün böyle, üç gün böyle, beş gün böyle, kırkinci gün *Karayılan* kara kaplı kitabı hatmeyler; akdan karadan anlar bir insan olur, olur ama huylu huyundan soylu soyundan geçer mi? Şehzade kitabın başına geçti mi insan, altın kutuya girdi mi yılan olur. (Güney 1982: 185-186).

Karayılan özneleşme sürecinde *Babanın Yasası*'na bir yandan kapı aralamakta bir yandan da direnmektedir. Dil öğrenmekle *Baba* ve *Babanın Yasası*'na tabi olma yolunda adım atarken huyundan vazgeçmeyip kitap okuma dışında kutuya girip yılan olmaya devam etmesi de bunun göstergesidir. Bununla birlikte okumayı öğrenmesi, özneleşme sürecinde anne ile arasına hoca olarak ebesini dâhil etmesi, anne ile arasına üçüncüyü alması *Karayılan*'ın ben'inin özneleşme sürecinde nesne ben'e doğru ilerlediğini göstermektedir. Lacan, *Ayna Evresi* özneleşme sürecinde *Babanın Yasası*'na uyumlu eş zamanlı olarak simgesel dönemde bilinç dışı ile *Arzu*'nun da oluşmaya başladığını ifade etmektedir. Artık bir daha anneye asla sahip olamayacağını anlamaya başlayan çocuk; dil, kültür ve yasanın yasak kabul ettiği düşüncelerini bastırmakta ve böylelikle bilinç dışı oluşmaktadır. Bu dönemde ortaya çıkan *Arzu* bir daha asla tamamen doyurulamayacak olsa da *Arzunun Nesnesi*'ne dönüştürülerek kısmen de olsa giderilmeye çalışılmaktadır. *Karayılan*, anne arzusunun asla yerini dolduramayacak olsa da bunun yerine okumayı *Arzunun Nesneleşmesi* olarak koymakta ve kısmen doyuma ulaşmaya çalışmaktadır.

“Yıldan yıla serilip serpilir ve günlerden bir gün padişah babasına karşı gerilir: Yaşım vardı on beşine değdi, gayrı durmayın, baş göz edin beni, der!” (Güney 1982: 186)

Karayılan'ın babasıyla konuşması, *Babanın Yasası*'na uyma yönünde bir adım daha attığını göstermekte, evlenmek istemesi ise dil sayesinde ihtiyacın talebe, talebin de *Arzu*'ya dönüşerek *Arzunun Nesneleşmesi* döngüselliğine girdiğini ortaya koymaktadır. Her ne kadar *Karayılan*'ın özneleşme süreci tamamlanmış ve *Babanın Yasası*'na uyum sağlanmış olmasa da *Arzu*'nun belirginleşmesiyle sürecin hızlandığı ve tamamlanmakta olduğu anlaşılmaktadır.

A benim şehzadem; elini sallasan ellisi, samur saçlısı, sırma tellisi... Beğen beğendiğini, söyle sevdiğini, der. Ne ise Şehzade *Karayılan* beğenir beğendiğini, söyler sevdiğini; toy düğün eder hemen, alırlar onu. Amma velakin kızcağızı sabaha sağ bırakmaz, yüzündeki tel duvak bir kanlı kefen olur. Bir daha alırlar, onu da öldürür, daha birini alırlar, onu da öldürür. Böylece elli gecede ellisi... Ne sa-

mur saçlısı, ne sırma tellisi... Dünya yüzünde kız kalmaz vesselam! (Güney 1982: 186-187).

Karayılan, asıl *Arzu*'sunun farkındadır ve aslında arzusunu nesneleştirerek istediğiyle gerçekte ulaşmak istediğini asla elde edemeyeceğini bilmektedir. *Babanın Yasası*'na bir yandan uyum sağlamak isterken bir yandan da hâlâ karşı koymaya devam etmektedir. Bu sebeple evlenmek istediği hâlde evlenmesi için getirilen bütün kızları öldürmektedir. Son çare bir çözüm bulunur. *Karayılan*, hem ebesi hem hocası olan kızla evlendirilecektir. Kızcağız saraya getirilmeden önce yine annesinin mezarına uğrayıp annesinden nasihat almak ister. Annesi nasihat eder. Kızcağız gerdek gecesinde annesinin nasihatlerine uygun hareket eder.

... Şehzade *Karayılan* bir bakar, iki kıvrılır, derken birdenbire atılır ama atılmasıyla ağzının burnunun kana katılması da bir olur! Şehzade neye uğradığını bilmez 'Kız çıkar kürkününü!' der. Kız da 'Şehzadem, sen çıkar ki ben de çıkarayım. Bunun yolu yordamı budur.' der. *Karayılan* 'Ya demek bu böyle!' der ve başlar derisinden soyunmaya, kız da kürklerinden soyunmaya. O soyunur, bu soyunur. *Karayılan* kırkinci derisinden soyununca öyle bir yiğit olur ki insan bakmaya kıyamaz. Kız da kırkinci kirpi kürkünü atınca öyle bir kız olur ki doğan aya, ya sen doğ ya ben der ve *Karayılan*'ın derilerini kucaklamasıyla ocağa atması bir olur! Şehzade dile gelip 'Ebem kız, hocam kız, bana son edip eyleyeceğin bu muydu?' der, kız da 'Ey şehzadem; eben oldum büyüttüm, hocan oldum okuttum, olmadı bir türlü adam edemedim seni, yine bir yüzün yılan bir yüzün insandı senin! Şimdi işte, yılanlıktan sıyrılıp bir adama benzedin, artık dünya evine girip bir yastığa baş kor, güler yüz tatlı dil ile gönül rahatlığı içinde geçinir gideriz. Daha ne istersin?' Bunun üzerine şehzade 'Sen beni insan yaptın, bundan büyük baht olur mu? Ben de seni gönül tahtına sultan yapıyorum, bundan üstün taht olur mu?' der, kırk yılın hasretlisi gibi kucaklaşırlar. (Güney 1982: 189-190).

Karayılan gelgitlere rağmen özneleşme sürecinde *Babanın Yasası*'na tamamen boyun eğmiş, *Ayna Evresi*'nin imgesel döneminde farkına vardığı ilk ben'inin simgesel dönemde özne-ben ayrımına artık tamamen varmış, bir özne olarak kendini annesinden ve diğerlerinden tamamen ayırmış ve kendi ben'ini inşa etmiş gözükmektedir. *Babanın Yasası*'na uyararak anne arzusunun tatmininin mümkün olmadığını kavramış, anneden tamamen ayrışarak kopmuş ve bu sayede kendini bulmuş, kendi ben'inin tamamen farkına varmış, bir özne olarak da anne ve diğerlerinden tamamen ayrışmış, bütün bu kabullerin bir sonucu olarak ise imgesel dönemde başlayan *Ayna Evresi*, simgesel dönemde özne-ben'in oluşumunun tamamlanmasıyla *Karayılan*'ın derisini atıp gömlek değiştirerek insana dönüşmesini, yani bir özne olarak kendi ben'ini gerçekleştirip evlenmesini sağlamış gözükmektedir.

Sonuç

Masalda *Karayılan*'ın özneleşme sürecinin ilk adımı, ilk kez kendi ben'i ile karşılaşması, doğumu, *Ayna* kavramıyla açıklanabilecek süt ile gerçekleşmektedir.

Karayılan'ın farkına varmaya başladığı ben'inin özne ben'e dönüşüm sürecinde anne aracılığıyla okuma yazma öğrenip adam olmayı isteme talebi, özne-ben'in inşası sürecinin devam ettiğini net bir biçimde ortaya koymakta ve devam eden bu süreçte *Arzu*'nun okuma ile nesneleştiğini sembolize etmektedir. Bu durum özne-ben oluşum sürecinin tamamlanmasında dilin ve *Babanın Yasası*'nın belirleyiciliği ile bu belirleyici-likte annenin söyleminin etkisini göstermektedir.

Karayılan'ın özneleşme sürecinin tamamlanması, *Baba* ve *Babanın Yasası*'nın dil sayesinde kazanılması ve simgesel düzene uyum ile örtüşmektedir. *Karayılan*'ın hırkasını (kirpi derisi) çıkarıp insana dönüşmesi ve evlenmesinden artık kendi beninin tamamen farkına vardığı ve bir özne-ben oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Sözlü anlatıların genelinde olduğu gibi masalarda ve *Karayılan Masalı*'nda da bireysel bilinç dışının daha derin bir katmanındaki toplumsal ortak bilinç dışında uyur durumda bulunan motifler ve mitolojik çağrışımlar ile hayallerin serbestçe ifade edildiği figürler ve ataların mitolojik olduğu kadar tipik yaşam biçimleri olan arketipler yer almaktadır.

Bilinçaltının simgesel yansımaları yahut simgesel düzen görünümleri olarak beliren nesnelere veya başka bir ifade ile şeyler dünyası; sözlü edebiyat ürünlerinde ve bu ürünler özelinde masalarda varlığını sürdürmekte ve yaşamaktadır.

Gerek arketip semboller dizgesinin gerekse şeyler dünyasının sözlü anlatıların geneliyle birlikte masalardaki iz düşümünün ve bunun simgesel düzlemdeki yansımalarının okunup anlamlandırılması ihtiyacı; farklı ve yeni sayılabilecek bir bakış olan Lacancı psikanaliz ve *Ayna Evresi* bağlamında bir çözümleme ile mümkün görünmektedir.

Psikanalitik yaklaşımla bu farklı ve yeni okuma, anlama ve anlamlandırma çabasının sözlü anlatıların tahlilinde, özellikle de arketip öğeler ile şeyler dünyasının yoğun olarak bulunduğu ve bilinç dışının simgesel düzeyde yansımalarının yer aldığı türlerde, ihtiyacı ötesinde bir gereklilik olduğu düşünülmektedir.

Bir çıkış noktası olarak bu bakış ve anlayışın kabulünden hareketle masal ve benzeri anlatı türleri ile diğer edebî yazın türlerinin de yeniden analize muhtaç olduğu düşüncesinin iddia edilmesi ya da ileri sürülmesinin bir varış noktası olabileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak masallar özelinden hareketle diğer sözlü edebiyat ürünleri ile edebî yazın türlerinin tahlilinde psikanalitik edebî eleştirinin Lacancı bir bakış ve anlayışla formüle edilerek farklı ve yeni bir edebî eleştiri yöntemi olarak kullanımının yaygınlaştırılmasının çözümlemelerde yararlı olabileceği düşünülmektedir.

YAZARLARIN KATKI DÜZEYLERİ: Birinci Yazar %100.

ETİK KOMİTE ONAYI: Çalışmada etik kurul iznine gerek yoktur.

FİNANSAL DESTEK: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Bakır, Burak. Filmin Psikanalitik Çözümlemesinde Temel Kavramlar, *Sinemasal*, 7 (Güz 2002): 50-71.
- Balkaya, Dursun. "*Lacan'ın Psikanalizi ve Bir Yazınsal Çözümlemesi*". Yayınlanmamış doktora tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2005.
- Barkot, Z. Özen. "İzleyici-Özne Sorunu Bağlamında Lacan Sonrası Psikanalitik Film Kuramı". *Doğu Batı*, 56 (Şubat-Mart-Nisan 2011): 283-300.
- Bowie, Malcolm. Lacan. (Çev.V. Pekel Şener). Ankara: Dost Kitabevi, 2007.
- Çetin, Seda. "Ezeli Bir Antlaşma: Belleğin Kış Uykusu Romanındaki Şeytan İmgesi Üzerine Psikanalitik Bir İnceleme". *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 61/2 (2021): 585-606.
- Freud, Sigmund. *Psikanaliz Açısından Edebiyat*. (Çev. Selahattin Hilav). İstanbul: Dost Kitabevi Yayınları, 2. bs., İstanbul 1981.
- Güney, E. Cem. *Masallar*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1982.
- Köylü, Zeynep. "*Şairin Ben'inden Şiir Dili'ne: Kendini Uçuruma Bırakan*". Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2016.
- Moran, Berna. *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları, İstanbul, 2007.
- Oğuz, M. Öcal. "Halk Biliminde Koruma Yaklaşımları ve Soküm Sözleşmesi'nde Kuşaktan Kuşağa Aktarım". *Milli Folklor* 17/132 (2021): 5-15.
- Ozan, Meral. "Geçiş Ritüelleri ve Halk Masalları". *Milli Folklor* 23/91 (2011): 72-84.
- Özbek, Yılmaz. *Edebiyat ve Psikanaliz*. Konya: Çizgi Kitabevi, 2007.
- Sarup, Madan. *Post-Yapısalcılık ve Postmodernizm*. (Çev. Abdülbaki Güçlü). İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları, 2004.
- Sekmen, Muhsine. "Babanın Adını Reddetme Temelinde 'The Piano' Filmine Lacancı Bakış". *RumeliDE*, 26 (Şubat 2022): 551-563.
- Tiken, Servet. "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiirlerindeki 'Ayna' İmgesine Psikanalitik Bir Yaklaşım". *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 41 (2009): 47-60.
- Tura, S. Murat. *Freud'dan Lacan'a Psikanaliz*. İstanbul: Kanat Kitap, 2007.
- Turan, M. Oğulcan. "Kuyu Filmindeki Arzu Kavramının Lacancı Psikanalitik Yaklaşım Çerçevesinde Çözümlemesi". *Selçuk İletişim* 7/4 (2013): 169-185.
- Tuzgöl, Kamil. "Lakanyen Psikanalitik Kuram ve Öznenin Konumu". *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi* 1/1 (2018): 41-53.
- Türk, Deniz. "*Oğuz Atay'ın 'Tutunamayanlar' Romanının Lacan'ın Psikanalitik Kuramı Çerçevesinde İncelenmesi*". Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi, 2017.
- Zizek, Slavoj. "İdeoloji Hayaleti". *İdeolojiyi Haritalamak* (Der. Slovak Zizek), Dipnot Yayınları, 2005.